

Н. П. Смірнова

*Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Л. А. Долгополова*

Фразеологічні засоби репрезентації концепту "БАГАТСТВО" у німецькій мовній картині світу

На початку ХХІ століття проблема взаємодії мови і культури набуває особливої актуальності у лінгвістиці. Мова фіксує надбання культури етносу, тому в ній втілені світогляд народу, його досвід, мислення, традиції тощо [1; 2]. Важливим терміном для дослідження взаємодії мови і культури є концепт [4: 45]. За останні двадцять років зріс інтерес до концепту БАГАТСТВО, сприйняття й інтерпретація якого тісно пов'язані зі змінами в політичному, економічному й культурному житті суспільства, що обумовлює *актуальність* нашого дослідження.

Мета даної статті полягає у дослідженні фразеологічних засобів об'єктивації фрагменту мовної картини світу носіїв німецької мови – концепту БАГАТСТВО та виявленні основних когнітивних ознак даного концепту.

Концепт БАГАТСТВО належить до числа лінгвокультурних концептів, які відображають національну своєрідність сприйняття світу носіями мови [3; 5: 35]. У текстах цей концепт виступає джерелом негативних рис характеру людини й причиною її аморальних вчинків і асоціюється з жадібністю, жадобою, зайвим преклонінням перед грішми (*Gott macht gesund, und der Doktor kriegt's Geld; Verachtung des Reichtums der höchste Reichtum; Reichtum und Schnuppen fallen meist auf die Schwachen*). Відзначається непостійність багатства й називається ряд цінностей, що мають важливіше значення у порівнянні зі статком (*Ein guter Namen ist besser als Reichtum*). Проте також і

розвивається думка про те, що життя заможної людини має й ряд переваг (*Armut studiert, Reichtum bankettiert*). Багатство сприймається як позитивне явище в тому випадку, коли його власник щедрий і піклується про благо оточуючих (*Der ist fromm, der ungezählt Geld wiedergibt*).

У німецьких фразеологічних одиницях концепт БАГАТСТВО вербалізується у багатьох поняттях. До них належать, насамперед, *das Geld, das Gold, die Armut, die Gesundheit, die Familie, die Liebe, das Glück, die Freundschaft*. Найбільш значимою частиною концепту БАГАТСТВО виступає матеріальна складова (*das Geld, das Gold, die Pracht*) [6: 88]. На фоні опозиції "багатство матеріальне – багатство духовне" існують цінності, які володіють пріоритетом у порівнянні з матеріальним благополуччям. Ми виокремили 10 основних номінацій: 1) здоров'я (*Gesundheit ist der größte Reichtum*); 2) кохання (*Liebe ist der größte Reichtum*); 3) дружба (*Ohne Freunde möchte niemand sein, auch wenn er alle übrigen Güter besäße*); 4) розум (*Ruhm und Reichtum ohne Verstand sind ein unsicherer Besitz*); 5) знання (*Arm ist nicht, wer wenig hat, sondern wer wenig weiß*); 6) воля (*Die Armut hat ihre Freiheiten, der Reichtum seine Zwänge*); 7) гарна репутація (*Ein guter Namen ist besser als Reichtum*); 8) щастя, радість (*Das Glück ist ein Nehmer und ein Geber*); 9) користь, бути корисним (*Nutzen ist der größte Reichtum*); 10) чисте сумління (*Wer ein reines Gewissen hat, der ist reich*).

Зібраний нами фактичний матеріал репрезентує наступні когнітивні ознаки концепту БАГАТСТВО:

1. БАГАТСТВО протиставляється антонімічному концепту БІДНІСТЬ: *Zwischen Armut und Reichtum ist das beste Leben; Was die Armut schwer macht, macht auch den Reichtum schwer*;

2. БАГАТСТВО – непостійне, плинне: *Reichtum vergeht, Kunst besteht*;

3. БАГАТСТВО – це сила: *Willkürlich handeln ist des Reichen Glück*;

4. Життя у БАГАТСТВІ має цілу низку переваг: *Reichtum ist keine Schande, Reichtum ist allein fromm*;

5. Життя у БАГАТСТВІ має цілу низку недоліків: *Reichtum macht nicht glücklich, Reichtum sind die Ersparnisse vieler in den Händen eines einzigen*;

6. БАГАТСТВО наживається аморальним шляхом: *Zum Reichtum führen viele Wege. Und die meisten sind schmutzig;*

7. БАГАТСТВО чинить негативний вплив на людину: *Reichtum macht blind;*

8. БАГАТСТВО як матеріальне благо – протиставляється більш важливішим нематеріальним благам: *Der größte Reichtum ist am Geist, reicher ist, der Reichtum verachtet, denn der Reichtum besitzt.*

Варто зауважити, що запропонований нами перелік когнітивних ознак концепту БАГАТСТВО не є вичерпним та остаточним, що і визначає вектор наших подальших розвідок у дослідженні німецьких фразеологізмів, які об'єктивують даний лінгвокультурний концепт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Карасик В. И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс. М., 2004.

2. Ковшова М. Л. Культурно-национальная специфика ФЕ (когнитивные аспекты): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.01 "Русский язык" / Ковшова М. Л. – М., 1996. – 22 с.

3. Копчук Л. Б. Фразеологизмы как знаки-индикаторы культурно-языковой компетенции носителей языка / Л. Б. Копчук // Проблемы идиотнической фразеологии / [под ред. Н. Н. Кирилловой]. – СПб.: Издательство РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. – С. 42-49.

4. Красных В. В. "Свой" среди "чужих": миф или реальность? – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 375 с.

5. Райхштейн А. Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии / А. Д. Райхштейн. М.: Просвещение, 1980. С. 92-93.

6. Селіванова О.О. Нариси з української фразеології (психоконітивний та етнокультурний аспекти). К. – Черкаси, 2004.